

Najaarsonderzoek vleermuizen Horstweg te Paasloo

Rapportnr.
Auteur
Opdrachtgever
Contactpersoon
Datum uitgave

2014-N31
[redacted]
Team 2 Studio voor de bouwkunst B.V.
[redacted]
10 november 2014

Najaarsonderzoek vleermuizen Horstweg te Paasloo

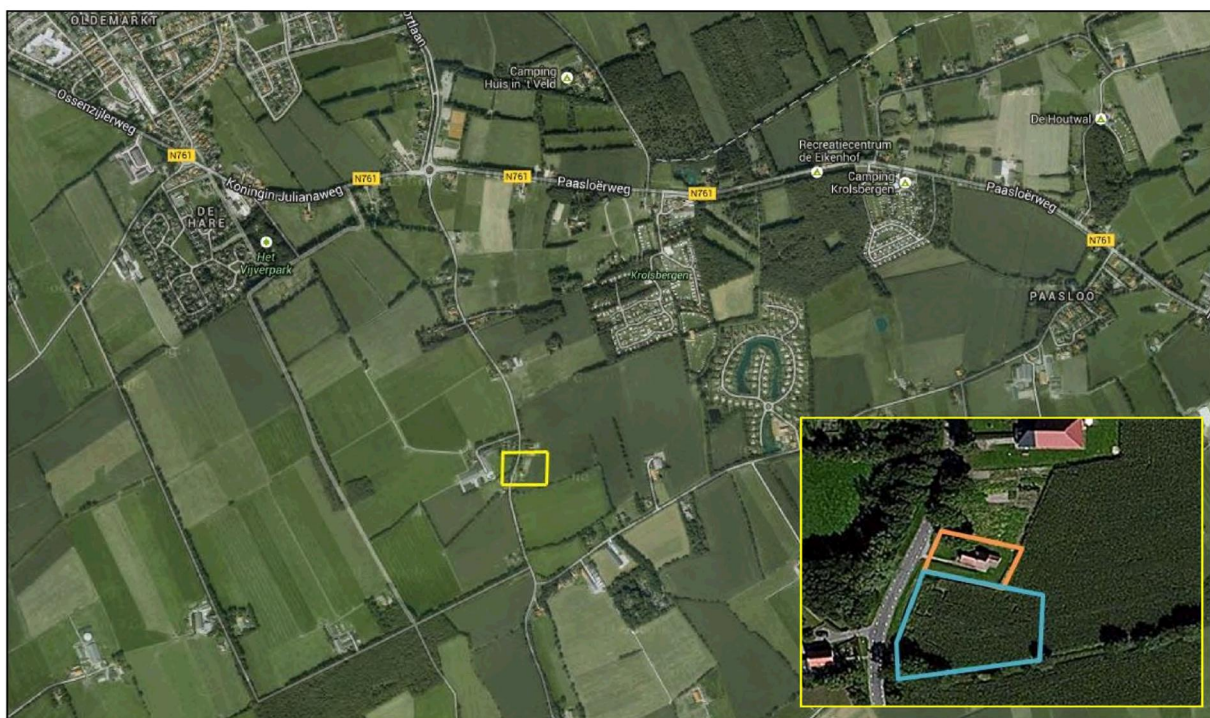
Aanleiding

Bij de Horstweg 17 in de gemeente Steenwijkerland zijn er plannen voor een nieuwe vrijstaande woning. In dit kader is een uitgebreide flora en fauna quickscan uitgevoerd (, 2014). Hieruit bleek het huidige gebouw drie beschermde soorten te herbergen.

Een paartje *domesticus* had een nest onder de dakpannen aan de noordoostzijde van het huis. Daarnaast vervult de woning een belangrijke functie als verblijfplaats voor twee soorten vleermuizen. Er is een grote groep Meervleermuizen geteld in het gebouw. Op basis van de waarnemingen betrof het een kraamkolonie van vrouwtjes en jonge dieren. Naast Meervleermuizen *Myotis dasycneme* verlieten ook enkele Gewone Dwergvleermuizen *Pipistrellus pipistrellus* het gebouw. Vanwege het kleine aantal exemplaren en de aanwezigheid van andere vleermuizen met jongen had het gebouw de functie als zomerverblijfplaats voor enkele vrouwtjes Gewone Dwergvleermuizen zonder jongen.

De resultaten gaven aanleiding om te onderzoeken of het projectgebied ook in het najaar een verblijfsfunctie had voor de vleermuizen. Deze notitie doet verslag van de bevindingen.

Het projectgebied aan de Horstweg 17 ligt buiten de bebouwde kom van Paasloo (Figuur 1). Het huidige, vrijstaande woonhuis wordt gesloopt (oranje kader in Figuur 1). Een nieuwe woning wordt mogelijk gerealiseerd op het naastgelegen perceel (blauwe kader in Figuur 1). In overleg met omwonenden kan ook besloten worden om de nieuwbouw niet op de voormalige akker uit te voeren, maar op de plek van de huidige woning.

Figuur 1. De projectlocatie en directe omgeving staan weergegeven in het gele kader. Rechtsonder is de projectlocatie uitgelicht met het te slopen huis (oranje kader) en de ontwikkellocatie (blauwe kader) apart aangegeven (Bron: RooBeek Advies, 2013).

Methodiek

Het najaarsonderzoek naar vleermuizen bestond uit twee avondbezoeken aan het projectgebied (Tabel 1). Vanaf zonsondergang werd gepost bij de woning om vast te stellen of er nog vleermuizen in het gebouw zaten. Gedurende elk bezoek zijn alle aanwezige vleermuizen genoteerd. Hierbij is van

elke vleermuis de soort en het gedrag vastgelegd. Verder is de directe omgeving geïnventariseerd op vleermuizen. Vanaf de openbare wegen is geluisterd of er vleermuizen aanwezig waren en welke soorten het betroffen. Zodoende is een beeld verkregen van de relatie tussen het projectgebied en de omgeving.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240x) en een zaklamp (Petzl). Een batdetector maakt het ultrasone geluid van vleermuizen hoorbaar voor het menselijk oor. Indien noodzakelijk werd geacht zijn de geluiden digitaal vastgelegd. Deze geluiden zijn naderhand geanalyseerd met BatSound 4. Door de verschillende type geluiden kunnen vleermuizen op soort gedetermineerd worden. In veel gevallen valt ook onderscheid te maken in het gedrag (Lange *et al.*, 2003).

Tabel 1. Datum en weersvariabelen bij per bezoek van het najaarsonderzoek vleermuizen.

Bezoek	Datum	Bewolkingsgraad	Temperatuur	Wind
1	04-09-2014	0/8	18°C	0-1Bft. O
2	22-09-2014	1/8	15°C	0-1Bft. var.

Wet- en regelgeving

Alle vleermuizen in Nederland worden beschermd door de Flora- en faunawet en de Europese Habitatrichtlijn. De bescherming heeft betrekking op de soort, maar ook op bepaalde gebiedsfuncties. Een gebied is beschermd wanneer één van de volgende functies vervuld wordt voor een vleermuis:

- Voortplantingslocatie;
- Vaste rust- en verblijfplaats;
- Vaste vliegroute.

Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich, afhankelijk van de soort, in bomen of gebouwen. Met name soorten die een verblijfplaats in de laatste categorie bezetten zijn kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkeling. Daarom is besloten deze functionaliteit extra te beschermen.

Kalender van een vleermuisjaar

Gedurende het jaar gebruikt een vleermuis verschillende locaties om te verblijven. In het voorjaar worden de jongen geboren. Ze worden opgevoed door hun moeder en tantes. De vrouwtjes vleermuizen betrekken in deze tijd van het jaar gezamenlijke verblijfplaatsen. Dit zijn de zogenoemde kraamkolonies. De mannetjes zitten dan individueel of in kleine groepjes bijeen op andere locaties. Wanneer de jongen groot genoeg zijn om te vliegen worden de kraamkolonies verlaten. Gedurende de zomermaanden worden tijdelijke verblijfplaatsen gebruikt. Dit kunnen dezelfde locaties zijn als de kraamkolonies, maar dat hoeft niet. In de loop van de nazomer raken de vrouwtjes weer geslachtsrijp en begint het baltsseizoen. De mannetjes zoeken paarverblijven op waar ze een vrouwtje met hun baltsroep naartoe lokken (vergelijkbaar met vogels). Nadat het vrouwtje met één of meerdere mannetjes gepaard heeft betrekken ze hun winterverblijven. Op de overwinteringplekken komen grote groepen vleermuizen bijeen om in winterslaap te gaan. Dit is de meest kwetsbare periode, omdat ze dan onopvallend in een gebouw zitten. Gezien het feit dat ze 's nachts niet op insectenjacht gaan maakt het lastig om een winterverblijf te ontdekken. Wanneer de temperatuur in de loop van maart weer langzaam stijgt worden de vleermuizen weer actief. Ze verlaten hun winterverblijf en beide geslachten gaan weer naar gescheiden verblijfplaatsen (Limpens *et al.*, 1997).

Elke avond maken vleermuizen gebruik van vaste vliegroutes. Deze lopen van de verblijfplaats naar de foerageerplek. Vaak oriënteren vleermuizen zich langs lijnvormige elementen, zoals bomenrijen, sloten met struiken of huizenblokken. Over het algemeen hebben ze een voorkeur voor onbelichte routes en foerageerplekken.

Beschermde status

In beginsel zijn alle in Nederland in het wild levende dieren en planten beschermd. De bescherming wordt vormgegeven door verbodsbepalingen en een Algemene Zorgplicht (Art. 2). Een aantal planten en diersoorten zijn opgenomen in drie tabellen met een specifieke beschermde status. Voor soorten uit Tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de werkzaamheden geen afbreuk mogen doen aan de duurzame instandhouding van planten- of dierenpopulaties. Voor soorten die in

bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn worden genoemd en voor de per Algemene Maatregel van Bestuur (Vrijstellingenbesluit) aangewezen zeldzame en bedreigde soorten (Tabel 3) gelden daarnaast verzwaarde eisen.

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen zijn opgenomen in Tabel 3 van de Flora- en faunawet. De soorten in deze tabel kennen de zwaarste bescherming. Indien ruimtelijke ontwikkeling of andere werkzaamheden deze soorten treffen dan is een ontheffing verplicht. Daarnaast moet gewerkt volgens een door het ministerie goedgekeurde gedragscode.

In het geval van de vleermuizen is niet alleen de soort beschermd, maar zijn ook bepaalde gebiedsfuncties beschermd. Tijdens een vleermuisonderzoek wordt onderzocht welke vleermuizen in het projectgebied voorkomen. Daarnaast wordt het gebiedsgebruik van de aangetroffen vleermuizen in kaart gebracht. Op basis van deze gegevens kan bepaald worden of een ontheffing aangevraagd dient te worden (ex. art. 75). Een ontheffing op de Flora- en faunawet wordt ingediend bij en beoordeeld door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Ministerie van Economische Zaken.

Onderzoeksgebied

Te midden van de akkers en graslanden ligt de projectlocatie op circa 1,7 kilometer van de dorpskern Paasloo (Figuur 1). Het betreft een alleenstaande woning van twee woonlagen met kleine uitbouw aan de achterzijde. De muren bestaan uit bakstenen met een spouwmuur en het dak is belegd met oranje dakpannen. De woning staat te midden van agrarisch gebied. Voor meer details over het projectgebied wordt verwezen naar het rapport '*Flora en fauna onderzoek Horstweg te Paasloo*' (■■■■■■■■■■, 2014).

Het landschap rondom de projectlocatie heeft agrarisch karakter. De akkers en graslanden worden doorkruist met wegen, bomenrijen en kleine bosschages. Er zijn verschillende agrarische ondernemingen gevestigd in het gebied. Op circa 1,5 kilometer ten zuiden van het projectgebied ligt Nationaal Park Weerribben-Wieden. Dit natuurgebied is bijna 100 km² groot en daarmee één van de belangrijkste moerasgebieden van Europa. Het uitgestrekte laagveengebied bestaat uit een afwisseling van open wateren met uitgestrekte rietvelden en moerasbos.

Resultaten

Begin september werd nog een Meervleermuis waargenomen bij de woning. Bij het tweede bezoek waren geen Meervleermuizen aanwezig in het projectgebied. Dit past in het beeld van de kraamkolonies die vanaf half juli worden verlaten (Haarsma, 2011). Er zijn geen aanwijzingen dat de projectlocatie gebruikt wordt als winterverblijfplaats.

Het voormalige woonhuis werd tijdens de onderzoeksperiode nog wel actief gebruikt door Gewone Dwergvleermuizen. Op beide avonden werd een baltsende vleermuis gehoord. Begin september vloog een baltsend exemplaar rond bij de voorzijde van het huis. Op de tweede avond werd in eerste instantie een baltsende vleermuis vanaf de achterzijde van het huis gehoord. Later op de avond vloog een Gewone Dwergvleermuis baltsroepend bij de voorzijde. Of dit hetzelfde exemplaar betrof kon niet worden vastgesteld. Het is wel dat er meer dan één vleermuis nog in het gebouw aanwezig waren. Op 22 september verlieten drie Gewone Dwergvleermuizen de voormalige woning.

In de omgeving van het projectgebied was een zelfde beeld van de vleermuisactiviteit. Aan het begin van de maand september waren veel vleermuizen actief. Langs de Horstweg en Meenteweg werden diverse foeragerende vleermuizen waargenomen. Vooral boven het kanaal Steenwijk-Ossenzijl was het een drukte van belang. Hier werden diverse exemplaren van vijf verschillende soorten vleermuizen vastgesteld. Het betroffen naast de Gewone Dwerg- en Meervleermuis ook Ruige Dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, Rosse Vleermuis *Nyctalus noctula* en Laatvlieger *Eptesicus serotinus*. Vanwege de hoge dichtheid aan actief jagende vleermuizen was het lastig om de hoeveelheid exemplaren te kunnen bepalen, maar het ging waarschijnlijk om tenminste twintig vleermuizen.

De activiteit tijdens het tweede bezoek was veel minder. Toen werden langs dezelfde route nog slechts enkele Laatvliegers, Gewone en Ruige Dwergvleermuizen waargenomen. Een deel van de vleermuizen was waarschijnlijk al richting de winterverblijven getrokken. Deze bevinden zich veelal langs de kust (Limpens *et al.*, 1997).

Conclusie en aanbevelingen

In het kader van de sloop van een voormalig woonhuis en bouw van een nieuwe woning op die locatie is een najaarsonderzoek naar vleermuizen uitgevoerd. Dit was nodig, omdat in juli 2014 werd vastgesteld dat zich een kraamkolonie Meervleermuizen en enkele Gewone Dwergvleermuizen in het gebouw bevonden (Elzerman, 2014). De vraag bestond in hoeverre het gebouw ook in het najaar gebruikt zou worden door deze soorten.

Uit de twee bezoeken aan het projectgebied in september 2014 bleek het gebouw alleen nog te functioneren als paarverblijfplaats voor Gewone Dwergvleermuis. Begin september werd nog een Meervleermuis bij de woning waargenomen, maar op 22 september werd van deze soort geen activiteit meer vastgesteld. Ook in het gebied tussen de projectlocatie en de Weerribben werd de soort niet aangetroffen. De Weerribben met het kanaal Steenwijk-Ossenzijl vormen het belangrijkste foerageergebied voor de Meervleermuis in de nabije omgeving.

De bevindingen passen in het verspreidingsbeeld van het voorkomen de Meervleermuis in Noordwest-Overijssel. De kraamkolonie aan de Horstweg maakt onderdeel uit van een netwerk aan verblijfplaatsen dat zich rondom het Nationaal Park Weerribben-Wieden bevindt (Haarsma, 2011). De Meervleermuis is dan ook één van de doelsoorten van dit Natura 2000-gebied (Ministerie van Economische Zaken, 2013).

Samenvattend dient voor de Meervleermuis, Gewone Dwergvleermuis alsmede Huismus een ontheffing op de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Voor de beschermde soorten dienen maatregelen getroffen te worden die de invloed van de werkzaamheden voorkomen (mitigatie) of minimaliseren (compensatie). Er dient een projectplan opgesteld te worden waarin de maatregelen beschreven worden. Dit document vormt de onderbouwing van de ontheffingsaanvraag.

Literatuur

Elzerman, S.D. 2014. *Flora en fauna onderzoek Horstweg te Paasloo*. Rapportnr. 2014-N19. Elzerman Ecologisch Advies, Ridderkerk.

Haarsma, A.-J. 2011. *De Meervleermuis in Nederland*. Rapport nr. 2011.40. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Korsten, E. en A.-J. Haarsma. 2014. *Meervleermuis*. Verkregen via <http://www.vleermuis.net>, geraadpleegd in juli-augustus 2014. Vleermuiswerkgroep Nederland/Zoogdiervereniging Nederland, Nijmegen.

Lange, R., Twisk, P., van Winden, A. en van Diepenbeek, A. 2003. *Zoogdieren van West-Europa*. 2^e druk. KNNV Uitgeverij/Zoogdiervereniging VZZ, Utrecht.

Limpens, H., Mostert, K. & W. Bongers (red). 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Ministerie van Economische Zaken. 2013. *Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Weerribben*. Kenmerk PDN/2013-034. Programmadirectie Natura 2000, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2005. *Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet*. Staatscourant 2 februari 2005, nr. 23, p. 16.

Ministerie van Landbouw, Natuurbehoud en Visserij. 2009. *Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen*. 26 augustus 2009. Brief Dienst Regelingen, Den Haag.

NGB, VZZ & GaN. 2013. *Vleermuisprotocol 2013, versie 25 maart 2013*. Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging & Gegevensautoriteit Natuur.

Najaarsonderzoek vleermuizen Horstweg te Paasloo

Status uitgave **Concept**
Rapport nr. 2014-N31
Auteur
Datum uitgave 10 november 2014

Foto's
Kaartmateriaal GoogleEarth

Projectnr. 2014036
Opdrachtgever Team 2 Studio voor de bouwkunst bv
Contactpersoon

© Advies
Leeuwerik 20
3299 BZ Maasdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.
 Advies kan door de opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.